

ובגמרא יתבאר מה היא כוונת המשנה בכלל וכלל וכלל, ומה היא באה למעט:

א. שום שומת הנזקין לא תהא אלא בכסף. ומיתומים אין גובים אלא שווה כסף, קרקעות ולא מטלטלין.

ב. והשומה והחייב, נעשים בפני בית דין מומחין, ועל פי עדים שהם בני חורין, ובני ברית, ולא עבדים כנענים או גויים.

ג. והנשים אף הם בכלל הנזק, בכלל דיני הנזיקין כאנשים.

ד. ופעמים שהניזק והמזיק משתתפין בתשלומין. וכפי שיבואר בגמרא.

גמרא:

שנינו במשנתנו "שום כסף".

ודנה הגמרא: מאי מה הפירוש "שום כסף"?

אמר רב יחודה, כך הוא פירושו: שום זה, שומת הנזק, לא יהא אלא בכסף, שבית דין יעריכו את הנזק בשווי כספי, והמזיק ישלם לניזק סכום זה.⁽¹⁸⁾

אותו בכלל הראשון "כל שהוא רשות לניזק ולא למזיק". ומה שחייב בקרן במקום שיש לשניהם רשות להכניס שם שוורים, גם זה נתבאר כבר בכלל השלישי, שאם יש רשות לזה ולזה, תם משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם.

משיבה הגמרא: אמר רב נחמן בר יצחק: אמנם שלשה כללות הם, כלומר לעניין דינם יש שלשה כללים:

א. ברשות הניזק — חייב נזק שלם אף בקרן תמה.

ב. ברשות המזיק — פטור מכל.

ג. בחצר השותפים — פטור משן ורגל, ובקרן משלם התם חצי נזק ומועד נזק שלם.

אולם בארבעה מקומות הן. כי יש חצר שותפים שפטור בה על שן ורגל, ויש חצר השותפין שחייב בה על שן ורגל, כגון במיוחדת לניזק לפירות ולשניהם לשוורים. לכן שנינו ארבעה כללות.

מתניתין:

משנה זו מוסיפה כללים בדיני נזקים,

כיון שלאחד נתנו רשות לפירות ולא לשני, נכלל בזה גם כן שהניזק לא יצטרך לשמור פירותיו שלא ינזקו משורו של השותף, והוי כאילו נתן לו זכות דלעניין פירותיו הוי חצר הניזק. וראה עוד בחידושי ר' אריה לייב סימן ס"ה מה שכתב לבאר בזה.

18. ומה שבאה המשנה לחדש בזה, ראה להלן הערה 22.

אנשי שם, שכוונת הנמו"י ליישב בזה את קושית התוס'. וראה בחזון איש סימן יא סק"ב שלפי זה לא נחלקו לדינא רש"י והרי"ף עם התוס'.

ואולם האחרונים פירשו את גירסת רש"י והרי"ף, כיון שיש רשות להכניס פירות רק לאחד ולא לשני, אם כן הוי כאילו התנה עם השני שישמור בהמתו שלא תאכל את הפירות [ראה ים של שלמה סימן לן]. והחזו"א שם מבאר,

והגמרא מוכיחה מזה לדברי הברייתא:

תנינא להא שנינו במשנה הזאת את מה ששנו חכמים בברייתא. **דתנו רבנן:** (19) **פרה שנכנסה לחצר של אחר, והזיקה בדריסה את הטלית של בעל הבית. וטלית שהזיקה פרה ואחר כך כשטלית זו הייתה מונחת ברשות הרבים,** (20) **נתקלה בה הפרה והזיקה,** (21) **אין אומרים: תצא פרה בטלית, וטלית בפרה!** שבעל הטלית יטול ללא שומא את הפרה שהזיקה את טליתו, ובעל הפרה יקח ללא

שומא את הטלית שהיא הזיקה את פרתו. **אלא, שמין אותה בדמים.** שמים את הנוזקין לפי ערך הדמים, ומי שהזיק יותר ישלם את ההפרש. (22)

הרי דברי ברייתא אלו הם כפי ששנינו במשנתנו.

שנינו במשנה: **שווה כסף.**

והגמרא מביאה ברייתא המפרשת את דברי

19. ושמע מינה דברייתא עיקר היא. **רשפי.** וראה לעיל י ב.

20. כלומר, לא ברשות בעל הטלית, שאז אמר לו "תורך ברשותי מאי בעי".

21. כך פירשו התוס' את שיטת רש"י, שהזיקו זה את זה. וכן כתבו, "פירש רש"י, שהזיקו שניהם זה את זה, כגון שנתקלה הפרה בטלית, ונקרעה הטלית, ונשברה רגלה של הפרה". ומשמע שמפרש שהיה זה באותה הזדמנות. והתוס' הקשו, שלא שייך שיהא באותה הזדמנות, כי לענין הטלית שהזיקה, מדובר דוקא בחצר הניזק, ולעניין הפרה שהזיקה מדובר ברשות הרבים. וצריך לומר, שהיה בזה אחר זה, וכפי ששמע ברש"י. [וראה עוד בתוס', שאף שהיא משנה לקמן בהמניח, צריך לומר שתנא והדר מפרש].

והתוס' פירשו ששני דינים נפרדים הם: האחד, "פרה שהזיקה טלית, אין אומרים תצא פרה בטלית", מדובר שכוונתה היתה להזיק, והוי קרן, וקמ"ל שאין השור מוחלט לניזק כדעת רבי עקיבא, אלא אמרינן "יושם השור", כדעת רבי ישמעאל. והדין השני, "טלית שהזיקה פרה, אין אומרים תצא טלית בפרה", מדובר שמת בעל הטלית ובא לגבות מיתומים, שלא נאמר, אף

שאינן גובין ממטלטלין ביתומים, בכל זאת, מגוף המזיק ניתן לגבות מהם, לכן קמ"ל שלא. וראה בביאורי התוס' בחברותא על התוס' מה שכתבנו בביאור הדברים. וראה שם בשם רבינו פרץ שזו היא כוונת המשנה "שום כסף", לעניין זה שלא יגבה ביתומים מגוף המזיק, אלא רק ישומו בדמים. ראה שם.

22. צריך ביאור, מה היה הסלקא דעתך שיטול גוף המזיק יותר ממה שהזיק? וכתב הנמו"י "דלא בא אלא לומר, שאף על פי שכ"א שוה דמי מה שהזיק בדקדוק, אין הניזק יכול ליטול בלא שומת ביד, שהמזיק יכול לעכב שלא יטול אלא בשומת ביד". וראה שם, שזו היא הכוונה במה שאמרה המשנה "שום כסף", שאף אם נראה שהנוזקין שוין, לא אמרינן יצא זה בזה בלא שומא.

ובתוס' רי"ד פירש, שמדובר באופן שבאותו מעשה הוזקו הפרה והטלית זה בזה, "ואתא לאשמועינן, דאף על גב דבשעה שהזיק, הוזק כל חד וחד, לא אמרינן יצא נזק בנזק. מה דליכא למשמע משני שוורים שחבלו זה בזה". והיינו, כיון שבמעשה אחד הוזקו שניהם, לכן היינו אומרים שבי"ד לא יזדקקו לדין זה, קמ"ל. [וראה כן נמי במאירי].

המשנה:

אמר רבה בר עולא: "שוה כסף" פירושו דבר השוה כל כסף שישלמו עבורו. מאי ניהו, מהו הדבר שניתן לומר עליו ששוה כל מחיר? הוי אומר: דבר שאין לו אונאה. כלומר, קרקעות, שלא נאמר בהם דין "אונאה", שאם מכר אדם קרקע במחיר גבוה מערכה האמיתי או נמוך ממנו, אף אם היה ההפרש ביותר משישית, המקח קיים, ואין המוכר או הלוקח יכולים לחזור בהם מהמקח, וכמו כן אין הם צריכים להחזיר את הדמים היתרים. וזה הפירוש ש"שוים כל כסף", שכל מחיר שנותנים עבורו, זהו שווין, ואין מחזיר לו את היתרה.⁽²⁵⁾

שואלת הגמרא: עדיין כיצד משמע שהכוונה דוקא לקרקעות? הרי "עבדים" ו"שטרות" נמי,⁽²⁶⁾ גם הם, אין להם דין אונאה, ואם כן, אף העבדים ושטרות "שוים כל כסף" שישלמו עבורם?

דתנו רבנן: "שוה כסף" שאמרה המשנה, מלמד, שאין בית דין נזקקין לתביעת נזיקין, לגבות מהמזיק את תשלומי הנזק, אלא אם כן יש למזיק נכסים שיש להן אחריות [קרקעות],⁽²³⁾ שניתן ליפרע מהם. אבל, אם קדם נזק ותפס מטלטלין של המזיק, בית דין גובין לו מהן את תשלום הנזק.⁽²⁴⁾

הגמרא מפרשת מדוע נקראים קרקעות "שוה כסף":

אמר ר' ברייתא: "שוה כסף", מלמד שאין בית דין נזקקין אלא לנכסים שיש להן אחריות.

מאי משמע? כיצד "שוה כסף" מתפרש לקרקעות?

לומר שלא יצטרך המזיק לשלם כלל [האחרונים כתבו ליישב קושיא זו, שלעיל מדובר לפי המסקנא כאן].

לכן מפרש הש"ך, שכוונת הברייתא בסלקא דעתך היא, שאין נזקקין לגבות מהמזיק אלא קרקעות אף על פי שהמזיק רוצה לשלם מטלטלין. ואולם פשוט, שאם אין קרקעות, שחייב לשלם ממטלטלין.

25. יש ראשונים הסוברים שבקרקע אין כלל אונאה, אולם התוס' סוברים שביותר ממחצה יש אונאה גם בקרקעות, ופירשו ש"שוה כל כסף" הוא לאו דוקא אלא הכוונה יותר ממטלטלין.

26. מוכר שטרי חוב לחברו, כדי שהקונה יוכל לגבות לעצמו את החובות הכתובים בהם. וראה בהערות על התוס' הערה 28 מה שכתבנו בשם

23. "נכסים שיש להם אחריות היינו קרקעות, שאחריות כל אדם הלווה והנושה בחברו עליהן לפי שקיימין ועומדין לפיכך נסמכין עליהן" [רש"י קידושין כו א].

הגמרא תפרש מיד למה קרקע נקרא "שוה כסף".

24. כך פירש רש"י. ומשמע שאם לא תפס ואין לו קרקעות, לא יזדקקו לתביעת הנזיקין. והקשה הש"ך סימן תי"ט סק"ב, שאמנם למסקנא הגמרא מעמידה שמדובר ביתומים, אך קשה על הסלקא דעתך כיצד אפשר היה לפרש דבגלל שאין לו קרקע יפטר מלשלם. ועוד, שאם כן, לא שבקת חיי לכל בריה, שכל מי שלא יהיה לו קרקע יזיק לבריות ויפטר מלשלם. ועוד, דלעיל [ט א] הגמרא שואלת בפשיטות שאם אין לו, ודאי יתן לו סובין, ומשמע שלא עולה על הדעת

אך מקשה הגמרא סתירה מברייתא אחרת לברייתא זו:

רמי ליה [הקשה סתירה בין שתי ברייתות], רב יהודה בר חיננא לרב הונא בריה דרב יהושע: תנא, שנינו בברייתא זו: "שזה כסף", מלמד שאין בית דין נזקקין אלא לנכסים שיש להם אחריות. אין בית דין נזקקין לגביית תשלום נזקקין אלא מקרקעות בלבד.

והתניא, ומאידך, בברייתא אחרת שנינו: נאמר "כסף ישיב לבעליו", ודורשים "ישיב" לרבות שזה כסף ואפילו סובין, שניתן לפרוע תשלומי נזיקין מכל דבר המיטלטל, ואפילו מן ה"סובין". הרי שתשלום הנזיקין נעשה אף ממטלטלין.⁽²⁷⁾

ומתרצת הגמרא: הכא, במאי עסקינן, בברייתא המפרשת את משנתנו שלא גובים אלא מקרקעות, מדובר בה ביתמי, כשהמזיק

ולכן מבארת הגמרא פירוש אחר: אלא, אמר רבה בר עולא: "שזה כסף", משמעו דבר הנקנה בקנין כסף, והיינו קרקעות.⁽²⁷⁾

אך עדיין קשה, כיצד משמע שהכוונה דוקא לקרקעות? הרי עבדים ושטרות⁽²⁸⁾ נמי, גם הם נקנין בקנין כסף.⁽²⁹⁾

אלא, אמר רב אשי: "שזה כסף" משמעו, דבר שהינו רק בגדר "שזה כסף", בו בלבד ישלם המזיק, ולא כסף עצמו. והני כוליה, כסף ניהו. העבדים והשטרות וכן כל המטלטלים הם בגדר "כסף" ולא "שזה כסף". כי דבר המיטלטל ממקום למקום קל להמירו לכסף, שיכול להביאו למקום שיש לו ביקוש, ולמוכרו שם, ולקבל עבורו כסף. מה שאין כן קרקע, הקבועה במקומה. לכן הקרקע נחשבת רק כ"שווה כסף", ואילו כל המטלטלין, כיון שקל להמירם, הרי הם נחשבים כ"כסף".

בית הלוי.

ומכאן מוכח שהשטרות הן בדין גובינא, ונחלקו בזה הפוסקים ראה בשו"ע סימן ק"א סעיף ה' ובש"ך שם וב"תומים".

27. דמטלטלין אין נקנין בכסף אלא במשיכה [ראה ב"מ מז ב].

28. רש"י כתב דשטרות דנקנות בכסף לא אתפרש היכא. ובתוס' כתבו שלא גורסים "שטרות" והרשב"א כתב שאם גורסים כן יש לפרש שנקטו "שטרות", אגב אונאה שהוזכר בו עבדים ושטרות.

29. בתוס' תלמיד ר"ת הקשה: אמאי לא ידע רבא דמצי תלמודא למפרך ליה הכי כדפריך

לעיל גבי אונאה וכו'". ומתוך, איכא למימר, דגבי אונאה חשיב לייב פירכא דהא גבי קנין קרקע כתיב בהדיא "שדות בכסף יקנו" ולהכי קרי ליה מתניתין "שזה כסף", אבל עבדים דאתו מדרשא, לא.

30. ממה שכתוב בהדיא בתורה שמשלם "כסף" לא נתקשה, כי הבין שמדובר רק כשאין כסף [ע"פ תוס'].⁽³⁰⁾

והקשה הפנ"י, למה לא פירש ש"ישיב אפילו סובין" היינו כשיש לו קרקעות אך המזיק רוצה דוקא לתת מטלטלין. ומתוך, כי אי סלקא דעתך שאין שעבוד הנזיק על מטלטלין דמזיק, לא היתה הסברה נותנת שיכול לדחותו ממקרקעי למטלטלי, כשם שאין יכול לדחותו אצל בינונית וזיבורית, שאם כן הורע כוחם.

שנינו במשנה: שווה כסף בפני בית דין.

הגמרא מבארת מה כוונת המשנה, ומה היא באה להשמיענו:

"שוה כסף בפני בי דין", פירושו, שקרקעותיו של המזיק יהיו [ברשותו] בפני בית הדין. ובא למעט, פרט למזיק, המוכר נכסיו לאחרים, וכילה את המעות שקיבל תמורתם, ואחר כך הולך לבית דין לדון בתשלום הנזק, שאין הבית דין גובין מן הקרקעות שבידי הלקוחות.

ותמהה הגמרא: שמע מינה, האם נשמע מכאן שאם לוח אדם כסף מחברו, ומכר את נכסיו [קרקעותיו] לאחר ההלוואה, בטרם פרע את חובו, ואחר כך בא המלוה לבית דין לדון עם הלוח על גביית החוב, אין בית דין גובין לו, למלוה מהלוח, מהן, מהקרקעות שמכר הלוח? והרי הדין הוא שבא המלוה וגובה מן הלקוחות, ואם כן, גם במזיק שמכר את נכסיו, יגבה הניזק מן הלקוחות! (33)

ולכן, הגמרא מפרשת אחרת את המשנה: אלא, כוונת המשנה שאמרה "ובפני בית

מת, ובאים לגבות את תשלום הנזק מהיתומים, באופן כזה אין גובים אלא רק מקרקעות שהניח להם אביהם, ולא ממטלטלין, על אף שהיו של אביהם. (31) ואולם הבריייתא המרבה אפילו סובין, מדובר בה כשהמזיק קיים, שאז ניתן לגבות אף מן המטלטלין.

שואלת הגמרא: אי בריייתא זו מדברת ביתמי, אם כן, אימא סיפא, האומרת: אם קדם ניזק ותפס מטלטלין, בית דין גובין לו מהן.

אי מדובר ביתמי, אמאי [למה] בית דין גובין לו מהן? הרי הדין הוא שאין המטלטלין של היתומים משועבדים לתשלומי חובות אביהם?

ומתרצת הגמרא: כדאמר רבא אמר רב נחמן [בכתובות פד ב] שאף על פי שלא מועילה תפיסה של בעלי חוב ממטלטלין של יתומים, (32) מכל מקום, תועיל התפיסה כשתפס מהיים, כשתפסו הבעל חוב עוד בחיי האב. והכא נמי, כאן גם, בבריייתא האומרת שאם קדם ניזק ותפס, בית דין גובה לו מהם, נפרש שמדובר כשתפס הניזק מהיים של אביהם.

31. מטלטלין, משום שיכולים לומר, לאחר מיתת אביהם קנאום. ומה שאין כן בקרקעות, שאין יכולים לומר, דמחזקינן להו בחזקת אביהן.

32. רבא אמר לדברי רבי עקיבא שם, וראה שם ברש"י ותוס' מה שנחלקו בבאור קושית הגמרא.

33. כך פירש רש"י. והתוס' הקשו, לשם מה

31. רש"י בב"מ פירש כיון שמעיקרא לא עליהם סמך וכו'. ואולם כאן כתב רש"י "דאיכא למימר לאחר מיתת אביהם קנאום". וראה במאירי שכתב "אף באותם שהיו מאביהם בודאי. ואף על פי שמדברי גדולי הרבנים אתה למד הפך הדברים, דרך שיטפה כתובה, שאפילו נתברר שהיו של אביהם, אינם משועבדים". ובאמרי בינה דיני הלוואה סימן ב' כתב שרש"י רק בא לפרש למה הבעל חוב לא סומך על

עדים, שהוא פטור. שאם הודה המזיק לפני בית דין על חיובו בתשלום שחייבה התורה מטעם "קנס",⁽³⁶⁾ הרי גם אם יבואו לאחר מכן עדים ויעידו אף הם על חיובו, הוא פטור כ"מודה בקנס".⁽³⁷⁾

שואלת הגמרא: הניחא, פירוש זה עולה יפה, למאן דאמר, לשיטת רב, הסובר⁽³⁸⁾ שמודה בקנס ואחר כך באו עדים, אכן פטור. אלא [אבל] למאן דאמר, לשיטת שמואל הסובר שמודה בקנס ואחר כך באו עדים, חייב, מאי איכא למימר? מה יש לומר שהמשנה באה להשיענו, הרי אי אפשר

דין", היא לומר, שדיני נזיקין שחיובם הוא מטעם קנס, צריך שידונו דוקא "בפני בית דין מומחין",⁽³⁴⁾ ובאה למעט פרט לבית דין הדיוטות, שלא דנים דיני קנסות.⁽³⁵⁾

שנינו במשנה: "על פי עדים בני חורין", שיעידו לפני בית דין על הנזק שהמזיק הזיק.

והגמרא מפרשת מה באה המשנה להשיענו:

"על פי עדים" פירושו, שנודע לבית הדין רק מפי עדים, פרט למודה בקנס, ואחר כך באו

35. והרא"ש כתב לפרש עוד, שמן התורה בדיני ממונות בעינא מומחים אפילו בנזקי אדם באדם ונזקי אדם בשור, אלא מפני התקנה, שלא ירבו גזלנים וחמסנים, אפילו הדיוטות דנים, בגדר "עבדינן שליחותיהו", שהדיינים ההדיוטות כאילו דנים בשליחותם של הסמוכים. וראה כן נמי ברבנו פרץ שכתב "דמיירי לעניין ד' אבות דבמתניתין, כדאמרין לקמן פרק החובל [פד א], כל ששמין אותו כעבד, אין גובין אותו בכבל".

36. ראה לעיל ה א הערה 1 בהגדרת קנס וממון.

37. דין מודה בקנס לומדים מהפסוק "אשר ירשיעון אלהים" [בית דין], פרט למרשיע עצמו. ובגמרא לקמן עה א מובא, שהמודה בקנס ואחר כך באו עדים, שהוא פטור, לומדים זאת מפסוק אחר "אם המצא תמצא בידו", ודורשים: "המצא" בעדים, "תמצא" בדיינים, פרט למרשיע את עצמו.

38. לקמן עד ב עה.

אמרה הגמרא "שמע מינה". והרי ממה נפשך, אם סובר המקשן שזקין, שהם מלווה הכתובה בתורה הוי ככתובה בשטר, אם כן, היה לו להקשות ממתניתין [ב"ב קעה ב] שמלוה בשטר גובה ממשועבדים. ואם סובר שלא הוי ככתובה בשטר, אם כן, באמת אין גובין ממשועבדים.

ובפני יהושע כתב לפרש דהוה אמינא כי מה שגובה ממשועבדים זה רק כשהניזק או המלוה הקדימו והיתרו בלוקח שלא יקנה את שעבודם, אבל אם שתקו עד שהלה כבר כילה את מעותיו [דייק כן מלשון רש"י], בזה לא יגבו, שלא יפסידו הלקוחות. וזה מקשה הגמרא "שמע מינה", כי פשיטא לן שאף בכה"ג גובה.

והתוס' פירשו דהוכחת הגמרא היא שדעת משנתינו ש"שעבודא לאו דאורייתא" יקשה על הסוברים ששעבודא דאורייתא. ראה בביאורים על התוס'.

34. כלומר "סמוכין", שקיבלו "סמיכה", רשות לדון מדיינים אחרים שאף הם נסמכו על ידי "סמוכים", סמוך מפי סמוך, עד משה רבנו [ראה ברמב"ם סנהדרין ס"ד]. ושאינם סמוכים נקראים "הדיוטות".

אומרים, שרק עבד פסול **משום דאין לו יחס**, שאין ילדיו מתייחסים אחריו. **אבל נכרי**, **דיש לו יחס**, שילדיו מתייחסים אחריו, **אימא לא**. היינו אומרים שאינו פסול לעדות, (2) לכן השמיענו המשנה שאף העכו"ם פסול לעדות.

ואי אשמעינן, ואם היתה המשנה משמיעה רק לגבי **נכרי** שפסול לעדות, היינו אומרים, שרק נכרי פסול, **משום דלא שייך** [אינו מחוייב] **במצוות**. **אבל עבד** כנעני, **דשייך במצוות**, שמחוייב במצוות שהנשים חייבות, **אימא לא**, היינו אומרים שאינו פסול לעדות. **צריכא**, לכן הוצרכה המשנה למעט את שניהם.

שנינו במשנה: **והנשים בכלל הנזק**, שאם הזיקו אף הן חייבות לשלם.

שואלת הגמרא: **מנא הני מילי**, מנין לומדים כן שאף הנשים בכלל הנזק?

לפרש שהמשנה באה למעט את המודה בקנס ואחר כך באו עדים, שהוא פטור? (39)

א-10 משיבה הגמרא: **סיפא איצטריך ליה**. מה שכתבה המשנה "על פי עדים", לא הוצרכה זאת אלא כדי להשמיענו את ההמשך, "על פי עדים שהם בני חורין, ובני ברית", ובאה המשנה להשמיענו באומרה "בני חורין" כי רק על פי עדים בני חורין תתקבל עדות לחיוב נזקין, **למעוטי עבדים** כנענים. ובאומרה "בני ברית" כונתה **למעוטי עובדי כוכבים**. שעבדים ועכו"ם פסולים לעדות. (1)

והגמרא מפרשת למה הוצרכה המשנה למעט את שניהם:

וצריכא, הוצרכה המשנה להשמיענו גם פסול העבדים וגם פסול העכו"ם.

דאי אשמעינן, אם היתה משמיעה רק את דין **עבד**, שפסול לעדות נזיקין, היינו

בפירוש המשניות לרמב"ם: שהוצרך למעטם, לפי שיעלה על הדעת שנוותר ונקל בעדות הנזיקין לרוב מאורעיהם ולמיעוט מה שיזדמן שיהיה עליהם עדים כשרים, לפי שההכאות בין האנשים ובין הבהמות גם כן רוב היותם כמעמד עמי הארץ ועבדים ועכו"ם, לכן הודיענו שלא יקבלו הבי"ד אלא עדים כשרים.

והרא"ש הביא לפרש עוד שבא להשמיענו שאף אם שור של נכרי נגח שור של ישראל אין דנין אותו אלא בעדים כשרים.

2. ראה **בחזון יחזקאל** פ"א ה"ב: למעוטי עכו"ם — דאילו עבד, אין לו יחס, וזרעו אינו מיוחס אחריו, דכתיב 'שבו לכם פה עם החמור, עם הדומה לחמור', וכל קניניו וחילו וזרעו אינו מתייחס אחריו כמו בחמור, אדם כזה לא חש

39. אף על גב דשמואל סובר שם שנחלקו בזה תנאים מכל מקום לא מסתבר שהיא כנגד סתם משנה [שיטמ"ק].

1. וכתב הרא"ש, הטעם שהיה צורך להשמיענו שהם פסולים לעדות נזיקין משום דסלקא דעתך אמינא שלעניין נזיקין ראוי להאמין לכל אדם, כדי שישתלם לניזק דמי נזקו. **והרמב"ם** פ"ח מהל' נזקי ממון ה"ג כתב: שלא תאמר, הואיל ואין מצוין באורוות הסוסים וברפת הבקר וגדרות צאן אלא העבדים והרועים וכיוצא בהן, אם העידו שבהמה זו הזיקה את זו, שומעין להם, ואם העידו קטנים או נשים שאדם זה חבל את זה סומכין עליהן, אין הדבר כן, אלא אין מחייבים לעולם ממון על פי עדים, עד שיהיה עדים הכשרים להעיד שאר עדיות. וראה עוד